

VERSLAG PAASEXCURSIË 17-20 APRIL 1987

Aangezien vooral door een verrassend gebrek aan belangstelling (het aantal aanmeldingen bedroeg exact: 0 !) de oorspronkelijk geplande excursie naar Engeland geen doorgang kon vinden, werd als alternatief een Paasexcursie georganiseerd naar enkele ontsluitingen in Noordwest-Duitsland, waar midden-Mioceen materiaal kon worden verzameld.

Als "thuisbasis" werd gebruik gemaakt van de achtertuin van ondergetekende; gedurende de Paasdagen zag dit stuk grasland er dan ook uit als een wilde mini-camping met als markant punt de vouwcaravan van Arie Janssen. Overigens kon voor het eerst sinds lange tijd weer eens van een internationaal gebeuren worden gesproken: naast 13 Nederlandse deelnemers mochten wij 4 Duitse, 3 Belgische en zelfs 2 Engelse deelnemers verwelkomen. Aan het eind van dit verslagje volgt nog een lijstje van de deelnemers.

Nadat al op vrijdag 17 april vooraf door A. Janssen, M. Cadée en mijzelf ijverig een bezoekje aan Twistringens werd gebracht, werd zoals gepland op zaterdag door de excursiegroep hard gewerkt in de bekende kleigroeve van Sunder in Twistringens. Vooral door de afvoer van grote hoeveelheden klei in de Herfst van 1986 bestond de mogelijkheid speciaal de wat diepere niveau's goed te bemonsteren. Diegenen die grotere kleimonsters mee naar huis genomen hebben zullen na het spoelen nog wel een aantal verrassingen tegenkomen. Als minder algemene verschijningen (gevonden door diverse deelnemers) zijn zeker het vermelden waard: zo'n 10 exemplaren van Natica tigrina (één ex. met kleurresten), fragmenten van een Bursa pelouatensis, relatief veel Murex spinicosta in exemplaren van zo'n 4 à 5 cm, 2 Pycnodonte navicularis, waarvan één dubbelkleppig; verder nog 1 felbegeerde Conus altenai, diverse Ancilla obsoleta, 1 Scapharca diluvii, enkele Brachytoma hispidula, en een perfect groot exemplaar van Semicassis bicoronata, een soort die weliswaar in Twistringens niet zeldzaam is maar bijna uitsluitend verdrukt of fragmentair gevonden wordt.

Zeker óók het vermelden waard: het weer ! In tegenstelling tot vorige Paasexcursie's waarbij hemelse zegeningen in de vorm van water, hagel en sneeuw over de moedigen werden uitgestort, kon deze keer de koffie buiten en onverdund gedronken worden. In de prille voorjaarszon kon zelfs al één ontkleed bovenlijf gesignaleerd worden (Anton Janse).

Paaszondag was de tijdelijke ontsluiting in Nordlohne het doel. (groeve Meistermann; midden-Mioceen, bovenste niveau's van de Reinbek-Stufe). Op enkelen na die hier in de Herfst van 1986 al eens konden zoeken, was dit voor iedereen een nieuwe ervaring. Het ca. 12 m. diepe gat was net voor de Paasdagen leeggepompt, zodat de groevewand ijverig van zijn gladde structuur kon worden ontdaan. Hoewel de eigenaar een week voor Pasen nog tegen ondergetekende had gezegd dat "zo'n paar mensen toch niet zó veel klei zouden losgraven", zag de wand er na zondagmiddag weer uit als een wild kraterlandschap - WTKG-ers waardig !

De grootste fossielrijkdom is te vinden op een hoogte van ca. 1 tot 4 m. boven de bodem van de groeve. Daarboven volgt een kleipakket met een verarmde fauna, hoofdzakelijk bivalven (Glossus,

Venus) en al met een min of meer sterke mate van ontkalking. Hoewel ook bij dit materiaal de "snoepjes" er pas thuis na het wassen en zeven uit zullen komen werden toch ter plekke al veel interessante zaken gevonden, zoals b.v. de in Nordlohne redelijk algemene Cochlespira corneti, enkele Trivia's waaronder één wellicht nieuwe, bijna gladde soort, 2 Pterynopsis sp., 1 Pecten lilli, 1 Mitra sismondai, Charonia tarbelliana, Mitroborsonia debilis en een grote Cirsotrema crassicostatum (AWJ).

Gebaseerd op resultaten van 1986 en op de collectie's van A.W. Janssen (RGM) en ondergetekende kan gesteld worden dat uit het normaal toegankelijke niveau tot nu toe een fauna bekend is van ca. 50 soorten Pelecypoden, 4 Scaphopodasoorten, 110 soorten Gastropoden en 1 Cephalopode - plus 3 soorten Pteropoden.

De samenstelling van deze fauna verschilt nogal van die van andere Reinbek-vindplaatsen, en vooral het massale voorkomen van Streptochetus abruptus, zonder de evolutionaire tussenvorm S. "quinquecostatus" en zonder één enkele S. sexcostatus toont duidelijk aan dat het niveau van Nordlohne duidelijk jonger is dan waarschijnlijk zelfs de bovenste niveau's die in Twistringen ontsloten zijn.

Het lijkt nog niet zinvol hier een uitgebreide lijst van aange troffen soorten te geven, temeer daar nog veel materiaal op bewerking wacht. Echter gebaseerd op materiaal door mij verzameld in 1986 geef ik hier een lijst van de 30 meest voorkomende soorten:

	aantal	%
1. <u>Hinia (Hinia) turbinella</u> (Brocchi, 1814)	710	13,37
2. <u>Gemmula (Gemmula) zimmermanni</u> (Philippi, 1846)	600	11,30
3. <u>Bittium (Bittium) spina</u> (Hoernes, 1855)	530	9,98
4. <u>Euspira (helicina) protracta & staringi</u> samen	400	7,53
5. <u>Streptochetus (Streptodictyon) abruptus</u> (Beyrich, 1856)	325	6,12
6. <u>Hinia (Tritonella) twistringensis</u> Janssen 1972	245	4,61
7. <u>Ringicula (Ringiculina) buccinea</u> (Brocchi, 1814)	237	4,46
8. <u>Bathytoma (Bathytoma) cataphracta jugleri</u> (Philippi, 1847)	222	4,18
9. <u>Fusiturris duchasteli flexiplicata</u> (Kautsky, 1925)	150	2,82
10. <u>Astarte (Astarte) gracilis convexior</u> Anderson 1959	140	2,64
11. <u>Limopsis (Limopsis) aurita</u> (Brocchi, 1814)	139	2,62
12. ? <u>Unedogemmula boreoturricula</u> (Kautsky, 1925)	120	2,26
13. <u>Dentalium</u> sp. (aff. <u>dollfusi</u> + sp.) gebaseerd op fragmenten	100	1,88
14. <u>Scalaspira (Scalaspira) festiva</u> (Beyrich, 1856)	91	1,71
15. <u>Mitrella (Macrurella) nassoides</u> (Grateloup, 1827)	88	1,66
16. <u>Crassispira (s.l.) borealis</u> (Kautsky, 1925) incl. f. <u>cimbrica</u>	88	1,66
17. <u>Parvicardium straeleni</u> (Glibert, 1945)	80	1,50
18. <u>Aporrhais (Aporrhais) alata</u> (Von Eichwald, 1830)	78	1,47
19. <u>Turbonilla (s.l.)</u> sp.	75	1,41
20. <u>Conus (Conolithus) antediluvianus</u> Bruguière 1792 s.l.	62	1,17
21. <u>Roxania (Roxania) utriculus</u> (Brocchi, 1814)	60	1,13
22. <u>Babylonella fusiformis</u> (Cantraine, 1835)	41	< 1%
23. <u>Turritella (Archimediella) subangulata</u> (Brocchi, 1814)	40	"
24. <u>Corbula (Varicorbula) gibba gibba</u> (Olivi, 1792)	37	"
25. <u>Cochlespira corneti</u> (Von Koenen, 1872)	35	"
26. <u>Cyclocardia (Cyclocardia)</u> sp.	29	"
27. <u>Boreodrillia hosiusi</u> (Von Koenen, 1872)	33	"
28. <u>Acamptogenotia escheri</u> (Mayer, 1861)	27	"
29. <u>Abra (s.l.) lehmanni</u> Anderson, 1964	26	"
30. <u>Tornatina bellardii</u> (Von Koenen 1882)	23	"

Totaal aantal van de 30 meest frequente soorten	4.831 ex.
overige soorten in het monster:	
32 soorten Pelecypoden	125 ex.
1 Scaphopoda (Laevidentalium sp.)	2 ex.
58 soorten Gastropoden (incl. Pteropoden)	350 ex.
1 Cephalopode (Aturia sp.)	<u>2 ex.</u>
Totaal aantal ex. in het monster	5.310 = 100 % =====

Opvallend is het hoge aandeel van de Gastropoden op het totaal; In het bovenvermelde monster bedroeg dit aandeel ca. 87%. Als we de percentages uit Nordlohne vergelijken met de percentages die Anderson (1964) voor Twistringen en ook Woltrup geeft, wordt ook onmiddellijk duidelijk dat deze fauna's wezenlijk van elkaar verschillen.

Opgemerkt dient nog te worden dat in de tabel op de vorige pagina de aantallen bij de bivalven steeds het aantal kleppen :2 is. Een verdere belangrijke opmerking - zeker voor diegenen die hun materiaal van de Paasexcursie nog moeten wassen ! - is, dat het vermelde monster vorig jaar nog in H₂O₂ (ca. 5 à 8%) gewassen werd. Dit gaat weliswaar snel, maar leidt tot het vernietigen van de uitermate veel voorkomende Pteropoden. Zo bevatte een door A.W.Janssen verzameld monster van 89 kg. materiaal maar liefst 725 exemplaren van Limacina valvatina (Reuss,1867), zodat deze soort zeker bij de veel voorkomende thuishoort.

Mochten er nog leden zijn die dit jaar in Nordlohne willen verzamelen, dan is dit in principe nog mogelijk. In de maanden mei-juni 1987 wordt nogmaals een grote hoeveelheid klei afgegraven; daarna wordt de groeve volgepompt, en blijft dan in de toekomst onherroepelijk het domein van vissen, zwanen, eenden en ander gedierte dat ons in mindere mate interesseert. Het verdient aanbeveling vooraf even contact met de geologisch secretaris op te nemen teneinde vergeefse ritten te vermijden.

Paasmaandag werd door enkele volhouders nogmaals in Nordlohne gezocht, ook al omdat dit voor deze deelnemers waarschijnlijk de laatste gelegenheid was daar materiaal te verzamelen.

Onze twee Engelse deelnemers hebben hun bezoek aan Twistringen en Nordlohne besteed aan een wijze van geologisch onderzoek die de meesten onder ons niet of nauwelijks bekend was. Met meegebrachte apparatuur werden palaeo-magnetische metingen van alle toegankelijke niveau's verricht, terwijl daarnaast monsters voor micro-palaeontologisch onderzoek werden verzameld. Chris King en Jason Ali hebben beloofd t.z.t. hun bevindingen mede te delen.

Al met al geloof ik dat alle deelnemers met een zekere tevredenheid huiswaarts zijn gekeerd, ook omdat de "sociale omlijsting" 's avonds, met als hoogtepunt een gezellige maaltijd in een nabijgelegen "Landgasthaus" velen in goede herinnering zal blijven.

Deelnemers (alfabetisch): J.Boes + zoon (NL), Henk en Simone Bol (NL), Adrie en Gon Burger (NL), Martin Cadée (NL), Dr.Gürs + zoon (D), Anton Janse (NL), André Jansen (NL), Arie Janssen (NL) + Michiel (Kees), Cor Karnekamp (NL), Chris King (GB), Jürgen+Petra Krug (D), Robert Marquet (B), Albert Ratinckx + zoon (B), (onvolprezen) Gerda Schütte (D), Jaap van der Voort (NL/½D), Jason Ali (GB)

Jaap van der Voort.